

СТОРОННЯ ЛОГІСТИКА ТА ЛОГІСТИЧНИЙ АУТСОРСИНГ

Резюме. Здійснено теоретичне узагальнення сутності і зв'язку логістичного аутсорсингу та сторонньої логістики. Запропоновано класифікацію рівнів сторонньої логістики за мірою та характером передавання підприємством логістичних функцій на сторону. Додовнено особливості базового рівня сторонньої логістики.

The summary. Theoretical generalization of the essence and connection between logistics outsourcing and party logistics has been made. Classification of levels of party logistics has been suggested based on measure and type of company's delegating logistics functions to the other side. Peculiarities of basic level of party logistics have been supplemented.

Ключові слова: стороння логістика, внутрішня логістика, зовнішня логістика, аутсорсинг, класифікація, рівень.

Постановка проблеми. Стороння логістика і логістичний аутсорсинг є важливими сучасними стратегіями управління окремими бізнес-процесами в діяльності сучасних організацій. Сьогодні значна частина підприємств передає частину чи весь комплекс неосновних операційних функцій на виконання спеціалізованим стороннім логістичним утворенням.

До основних переваг використання послуг логістичних операторів можна віднести переведення логістичних витрат (їх частини) до категорії змінних і відповідно залежних від обсягу замовлених послуг замість постійних витрат на логістику, а також можливість зосередитися безпосередньо на основному бізнесі.

Стороння логістика і логістичний аутсорсинг активно розвиваються в країнах з розвинутою ринковою економікою з другої половини ХХ століття і призводять до все глибших форм інтеграції між виконавцем та замовником спеціалізованих логістичних послуг. Частковий досвід використання таких стратегій має і сучасний український бізнес.

Логістичний аутсорсинг безпосередньо пов'язують зі сторонньою логістикою і дуже часто ці поняття розкриваються як майже тотожні. В теоретичних дослідженнях зустрічаються доволі різні оцінювання цих явищ: від невизнання як якогось нового підходу в системі виробництва і сервісу до принципових відмінностей від субдоручення та стосунків „постачальник-споживач”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значна увага багатьох вітчизняних та іноземних науковців зосереджена на дослідженні особливостей функціонування суб'єктів спеціалізованої сторонньої логістики та логістичного аутсорсингу. Цим проблемам присвячені окремі праці Д. Бауерсокса, Д. Бейда, Ч.Л. Гея, Г.Є. Герасимової, Д. Джонсона, Дж. Есінджера, Д. Клоса, Є.В. Крикавського, І.Д. Котлярова, М.К. Купера, Б.Дж. Ла-Лонда, К.М. Молчанової, М.А. Окландера, В.І. Сергеева, В.В. Смиричинського, І.Г. Смирнова, О.М. Тридіда, Н.І. Чухрай, Т.В. Шарчук та ін [1–10].

Україномовна термінологія аутсорсингу та сторонньої логістики поки що не в повній мірі уніфікована, але й окремі загальні підходи не можна розглядати як достатньо систематизовані й структуровані та такі, що набули остаточної логічної стрункості. Причому деякі питання мають не лише теоретичне, а й певне практичне значення, оскільки від відповіді на них залежить і правове регулювання окремих аспектів підприємницької діяльності. Тому існує необхідність подальшого поглиблення досліджень цієї проблематики.

Метою статті стало проведення теоретичного узагальнення сутності і зв'язку сторонньої логістики та логістичного аутсорсингу, удосконалення підходів до визначення рівнів сторонньої логістики, а також виділення додаткових особливостей її базового рівня.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес передавання підприємством виконання окремих операцій спеціалізованим організаціям відомий у світовій практиці під поняттям „аутсорсинг” (англ. *out* – зовнішній, *source* – джерело).

Основним принципом аутсорсингу є те, що підприємство залишає за собою тільки те, що воно може краще зробити за інших. Аутсорсинг визнано однією з найважливіших концепцій у галузі менеджменту протягом останніх 75 років [2, с. 17–18].

При цьому існує досить суттєва відмінність у оцінюваннях сутності аутсорсингу в системі бізнес-відносин.

Аутсорсинг – це передавання компанією неосновних для компанії бізнес-процесів стороннім виконавцям на умовах субпідряду – найчастіше з мотивів зменшення витрат на ці бізнес-процеси, або рідше для покращення якості результату: послуг, виготовлюваних комплектуючих тощо [11].

Подібної точки зору дотримується Г.Є. Герасимова, яка вважає, що аутсорсинг за своїм змістовним наповненням це все ті ж субпідрядні роботи, якими необхідно ретельно управляти. Появу та поширення цього терміна в англійських країнах можна пояснити жорсткістю глобальної економіки. В боротьбі за існування фірми змушені шукати будь-які способи скорочення витрат. Хтось відкриває в Азії нові філії, де витрати на виробництво нижчі, ніж у США та Європі. Хтось інший передає частину власних процесів спеціалізованим компаніям. У рейтингу причин звернення західних компаній до сторонніх організацій на першому місці є скорочення бюджетів [3].

Доволі протилежну оцінку аутсорсингу дає Н.І. Чухрай. На її думку особливістю аутсорсингу та його основною відмінністю від субдоручення є те, що аутсорсер має свободу вибору способу виконання цієї функції або процесу, це не є стосунки постачальник–споживач, а стратегічне партнерство, в якому кожен із партнерів хоче досягти успіху, пристосовуючи свої процеси до обслуговування процесів партнера [9, с. 37–39].

Подібне бачення сутності аутсорсингу має російський фахівець І.Д. Котляров. Він вважає, що аутсорсинг є формою співробітництва між підприємствами, при якому незалежний зовнішній виконавець (аутсорсер) залучає, організовує і використовує від свого імені та на свою відповідальність, але в інтересах замовника, фактори виробництва для виконання завдання чи функції у відповідності з його вимогами на безризиковій поверненій основі [5].

На сьогодні найпоширенішими є такі види аутсорсингу, як юридичний, бухгалтерський, кадровий, логістичний, IT-аутсорсинг та ін.

Аутсорсинг логістичних процесів – це використання зовнішньої фірми, яка займається дистрибуцією перевізника, складської фірми або фірми, яка управляє транспортом – для виконання усіх або деяких функцій організації-отримувача послуги у сфері управління матеріалами або дистрибуції продуктів на ринок. Діапазон аутсорсингу у сфері логістики ланцюга поставок може бути вузьким, обмеженим закупівлею деяких функцій, таких, як транспорт чи складування, або широким, який охоплює комплексні угоди, що стосуються управління цілим ланцюгом постачання [7, с. 118].

Логістичний аутсорсинг часто пов'язують зі сторонньою, чи контрактною логістикою. За цих умов окремі логістичні функції передаються стороннім організаціям (постачальникам логістичних послуг) [8, с. 97-98].

Загальна класифікація провайдерів (операторів) логістичних послуг здійснюється на основі терміна „Party Logistics” (PL) – стороння логістика [1, с. 5].

На основі цього поняття розрізняють її чотири рівні (4 PL-оператори) (рис. 1). I рівень – це внутрішня логістика, де усі послуги з транспортування, складського зберігання і супутнього сервісу зосереджені всередині організації замовника. II рівень – одна або кілька компаній провайдерів виконують для замовника базові логістичні послуги (транспортування і складське зберігання). III рівень – комплексне управління процесами транспортування та зберігання вантажів. IV рівень – компанія-провайдер, виконуючи функції 3PL-провайдера логістичних послуг, також виконує функції планування логістичних операцій, наймання та координацію роботи субпідрядників інших рівнів тощо [10].

Молчанова К.М. наводить існуючу класифікацію операторів логістичних послуг у вигляді еволюційної піраміди. Згідно з цією видовою різноманітністю виокремлюються п'ять рівнів сторонньої логістики. Логістика п'ятого рівня – це планування, підготовка, управління та контроль з усіма компонентами, що складають єдиний ланцюг постачання вантажів, за допомогою електронних засобів інформації (рис. 2).

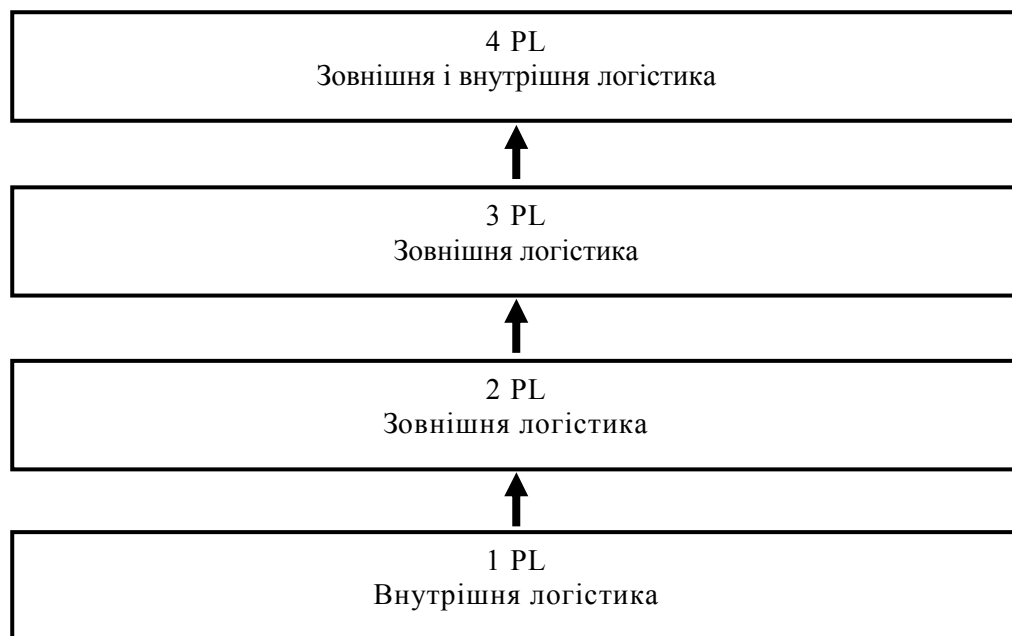

Рисунок 1. Рівні сторонньої логістики

Джерело: складено на основі [10].

Причина виділення додаткового рівня пояснюється тим, що необхідність постійного перегляду пакетів послуг, які надаються споживачам, призвела до розширення функцій логістичного оператора і введення нового поняття 5PL-провайдер [7, с. 119].

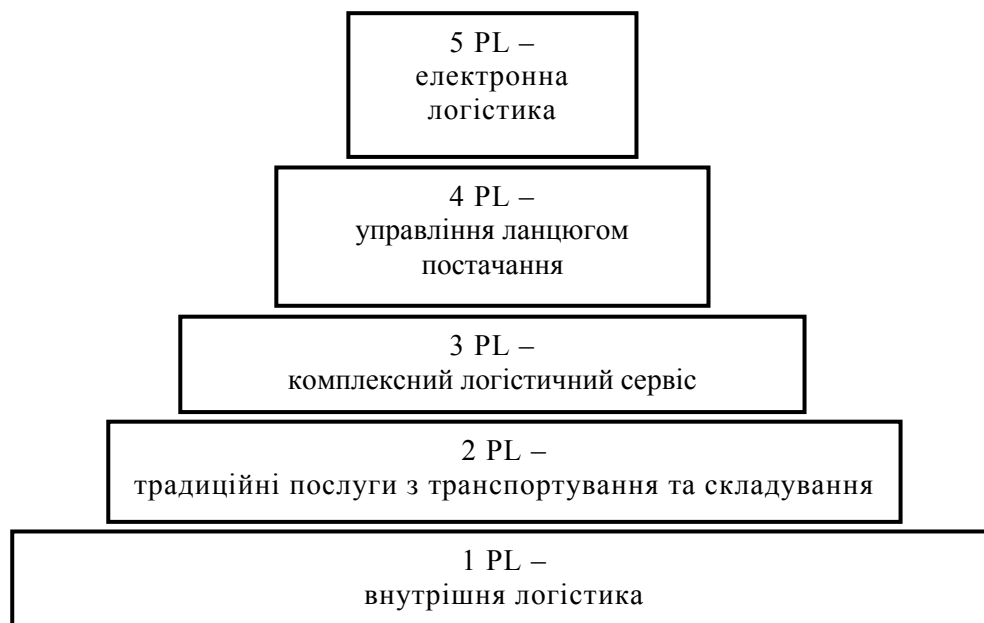

Рисунок 2. Логістична піраміда

Джерело: [7, с. 119].

Зважаючи на точку зору, що аутсорсинг є стратегічним партнерством, коли кожна сторона хоче досягти успіху, пристосовуючи свої процеси до обслуговування процесів партнера, поняття „стороння логістика” є ширшим за поняття „логістичний аутсорсинг”. З огляду на це логістичний аутсорсинг варто лише частково пов’язувати зі сторонньою, чи контрактною логістикою, оскільки стратегічне партнерство найвиразніше досягається на рівнях комплексного логістичного сервісу (3 PL) та управління ланцюгом постачання (4 PL), а стороння логістика характеризується і рівнем традиційних логістичних послуг (транспортування та зберігання) з обмеженою мірою інтеграції надавача та замовника послуг (2 PL).

Крім того існують окремі принципи відмінності між придбанням товарів і послуг та аутсорсингом бізнес-процесів (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика придбання товарів і послуг та аутсорсингу

<i>Порівняльні ознаки</i>	<i>Закупівля товарів та послуг</i>	<i>Аутсорсинг бізнес-процесів</i>
Сутність діяльності надавача послуг	Оператор за власною ініціативою виготовляє товар (послугу) для продажу на відкритому ринку без наявності твердих замовлень на нього (неї)	Оператор виробляє продукцію (надає послугу) за наявності індивідуалізованого замовлення
Вид товару (послуги)	Товар (послуга) виготовляється у відповідності з власними специфікаціями постачальника і є стандартизованими для всіх покупців	Товар (послуга) виробляється (надається) у відповідності з технічними вимогами замовника
Гарантії отримання виручки постачальником (оператором)	Гарантія продажу товару й отримання виручки відсутні (визначаються ринковою кон’юнктурою та побажаннями клієнта)	Замовник гарантує викуп виробленого товару (наданих послуг) і його своєчасну оплату

Джерело: [5].

Варто звернути увагу й на те, що у світовій практиці проявом зовнішньої логістики є не лише стороння логістика, а й партнерство, стратегічний союз та контрактна логістика.

Партнерство – це відносини між двома суб'єктами логістичного каналу, які передбачають за собою розподіл прибутку і розповсюджуються на деякий, визначений в угоді період часу.

Стратегічний союз – це договірні відносини між двома незалежними суб'єктами логістичного каналу, що переслідують досягнення певних цілей та отримання прибутку.

Стороння логістика (Third-Party-Logistics) передбачає наявність агента логістичного каналу, який вступає у тимчасові чи довготривалі відносини з деяким іншим суб'єктом логістичного каналу.

Контрактна логістика – це відносини, за яких відправник вантажу та третя сторона (сторони) укладають договір про надання певних послуг за визначеною ціною протягом деякого періоду часу [6, с. 3–5].

На наш погляд, стороння логістика є різновидом зовнішньої (рис. 3). Тому включення до видової різноманітності „Party Logistics” (PL) рівня внутрішньої логістики не є достатньо коректним.

Разом з тим на рівні 2PL частково може здійснюватися і найпростіший логістичний аутсорсинг на основі стратегічного партнерства з більшою мірою інтеграції із замовником послуг за окремими логістичними операційними процесами.

Точніша класифікація рівнів сторонньої логістики має здійснюватися за мірою та характером передавання підприємством логістичних функцій на сторону (рис. 4).

Рисунок 3. Місце логістичного аутсорсингу в системі зовнішньої логістики
Джерело: власне опрацювання.

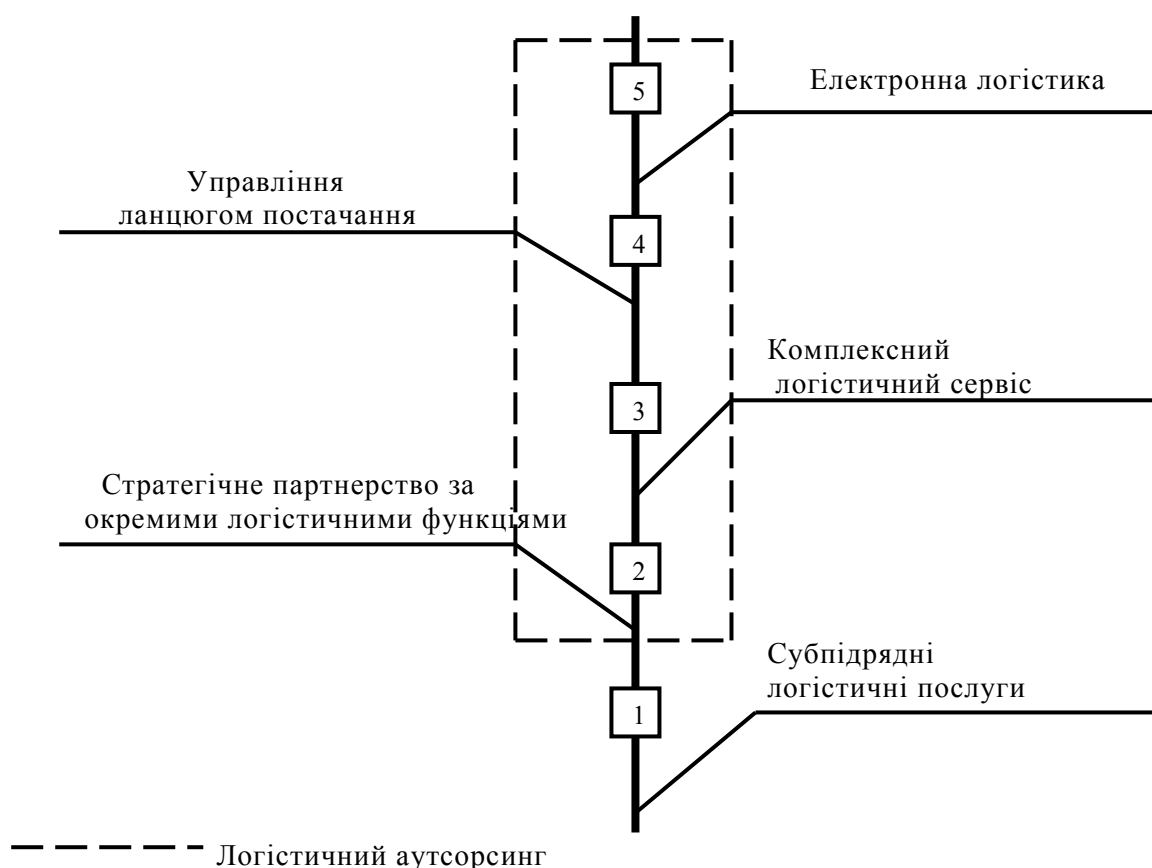

Рисунок 4. Рівні сторонньої логістики (за мірою та характером передавання підприємством логістичних функцій на сторону)

Джерело: власне опрацювання.

Логістичний аутсорсинг є формою співробітництва, де обов'язково присутній незалежний надавач послуг. У той же час на першому рівні сторонньої логістики (субпідрядні логістичні послуги) існують як незалежні, так і підконтрольні замовникові, через відносини власності та інші форми, логістичні провайдери (холдингові структури, обслуговуючі кооперативи та ін.).

На рівнях логістичного аутсорсингу відбувається висока міра інтеграції логістичних процесів із замовником послуги, а на рівні субпідрядних відносин функціонує логістичне провайдерство з низькою мірою інтеграції таких функцій у системі сторонньої логістики.

Висновки. Внутрішня логістика не є базовим рівнем сторонньої логістики (Party Logistics), оскільки остання є одним із видів зовнішньої логістики разом з партнерством, стратегічним союзом та контрактною логістикою.

В сучасних умовах логістичний аутсорсинг варто розуміти як незалежне стратегічне партнерство з певним рівнем індивідуалізації замовлення та інтеграції логістичних функцій, коли кожна сторона хоче досягти успіху, пристосовуючи свої процеси до обслуговування процесів партнера.

Сторонню логістику необхідно пов'язувати як із традиційними субпідрядними логістичними послугами, так і з логістичним аутсорсингом.

Класифікацію рівнів сторонньої логістики доцільно проводити за мірою та характером передавання підприємством логістичних функцій на сторону.

Субпідрядні логістичні послуги є базовим рівнем сторонньої логістики, на якому функціонують як незалежні, так і підконтрольні замовникові логістичні провайдери (корпоративні, кооперативні та ін.).

Використана література

1. Bade, D. Technology in the Next generation of Supply Chain Outsourcing – Leveraging Capabilities of Fouth Party Logistics [Текст] / D. Bade, J. Mueller, Br. Youd, Ascet Volume 1 (April, 1999).
2. Gay Ch. L., Essinger J. Outsourcing strategiczny. Koncepcja, modele i wdrażanie [Текст] / Ch.L. Gay, J. Essinger. – Kraków: Wyd. Oficyna Ekonomiczna, 2002.
3. Герасимова, Г.Є. Аутсорсинг. Что это значит? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://outsourcing-perm.ru/pub11>.
4. Современная логистика [Текст] / Дж.С. Джонсон, Ф. Вуд Дональд, Д.Л. Вордлоу, П.Р. Мерфи; пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2005. – 624 с.
5. Котляров, И.Д. Аутсорсинг: опыт теоретического описания [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://economics.open-mechanics.com/articles/190.pdf>.
6. Bernard, J. La Londe Partnerships in Providing Customer Service: A Third-Party Respective [Текст] / Bernard J. La Londe, Marta C. Cooper (Oak Brook, IL: Council of Logistics Management, 1989), p. 6.
7. Молчанова, К.М. Класифікація операторів логістичних послуг [Текст] / К.М. Молчанова // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. Збірник наукових праць. – Випуск 22. – К.: Національний авіаційний університет, 2009. – С. 117-121.
8. Тридід, О.М. Логістичний менеджмент: навч. посібник [Текст] / О.М. Тридід, К.М. Таньков. – Х.: ВД „Інжек”, 2005. – 224 с.
9. Чухрай, Н.І. Логістичні рішення щодо аутсорсингу [Текст] / Н.І. Чухрай // Логистика. – 2007. – № 6. – С. 37–39.
10. Шарчук, Т.В. Логістичний аутсорсинг – шлях до оптимізації управління бізнес-процесами на підприємстві / Т.В. Шарчук // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» Серія: «Логістика». – 2008. – № 633 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vnulp/Logistyka/2008_633/112.pdf.
11. Вікіпедія – вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/Логистика>.